

DOI: 10.15276/ETR.04.2024.7
DOI: 10.5281/zenodo.13845313
UDC: 338.1:664.1
JEL: Q11, Q13

ПОТОЧНА КОН'ЮНКТУРА ТА ЦІНОВА СИТУАЦІЯ НА РИНКУ ЦУКРУ В УКРАЇНІ

CURRENT CONJUNCTURE AND PRICE SITUATION ON THE SUGAR MARKET IN UKRAINE

Liudmyla M. Parkhomenko, PhD in Economics
National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economics", Kyiv, Ukraine
ORCID: 0009-0001-1651-5207
Email: 240779@ukr.net

Received 27.07.2024

Пархоменко Л.М. Поточна кон'юнктура та цінова ситуація на ринку цукру в Україні. Науково-методична стаття.

Розглянуто сучасний стан розвитку вітчизняного ринку цукру. Визначено, що традиційною сировиною для виробництва цукру в Україні є цукрові буряки вітчизняного виробництва вирощені майже в повному обсязі сільськогосподарськими підприємствами. Встановлено, що кон'юнктура цін на внутрішньому ринку цукру достатньо прогнозована, оскільки тісно пов'язана з обсягами виробництва, запасами і попитом на солодкий продукт. Зроблено висновок, що для стабілізації вітчизняного ринку цукру та послаблення залежності України від імпорту рідкого палива необхідно здійснювати диверсифікацію бурякоцукрового виробництва на основі організації виробництва біоетанолу із напівпродуктів переробки цукрових буряків на потужностях цукрових і спиртових заводів.

Ключові слова: ринок, попит, пропозиція, ціна, цукрові буряки, цукор

Parkhomenko L.M. Current Conjuncture and Price Situation in the Sugar Market in Ukraine. Scientific and methodical article.

The current state of development of the domestic sugar market is considered. It is determined that the traditional raw materials for sugar production in Ukraine are sugar beets of domestic production, grown almost in full by agricultural enterprises. It is determined that the price situation in the domestic sugar market is quite predictable, since it is closely related to production volumes, stocks and demand for the sweet product. It is concluded that in order to stabilize the domestic sugar market and weaken Ukraine's dependence on imports of liquid fuels, it is necessary to diversify sugar beet production on the basis of organizing the production of bioethanol from intermediate products of sugar beet processing at the capacities of sugar and distilleries.

Keywords: market, demand, supply, price, sugar beet, sugar

Постійні коливання виробництва, що спостерігаються на ринку цукру України протягом останніх десятиліть призводять, відповідно, і до цінових коливань. У дефіцитні роки високий попит на цукор стимулює сільськогосподарські підприємства збільшувати площі посіву цукрових буряків. Виникає перевиробництво, ціни на цукор знижуються, виробники його зазнають збитків, а виробники цукрових буряків скорочують посіви під коренеплодами. Внаслідок цього утворюється дефіцит, тому ціни на внутрішньому ринку знову зростають, і бурякосійні підприємства знову збільшують площі посівів під даною культурою.

Пріоритетним завданням розвитку ринку цукру є не лише забезпечення внутрішніх потреб країни у цукрі, а й вихід на світові ринки з цим продуктом, адаптація до європейського законодавства та світового рівня стандартизації продукції.

Для забезпечення стабільної роботи підприємств бурякоцукрової галузі та продовольчої безпеки країни актуальним і перспективним є питання диверсифікації бурякоцукрового виробництва, зокрема, організації виробництва біоетанолу із напівпродуктів переробки цукрових буряків на потужностях цукрових і спиртових заводів [1-3]. Виробники цукру, залежно від потреб та ситуації на ринку, з метою ефективного функціонування зможуть забезпечувати виробництво цукру для задоволення внутрішнього і зовнішнього попиту та спрямовувати надлишкові обсяги сировини на виробництво біоетанолу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Дослідження ринку сільськогосподарської продукції та продовольства вітчизняними вченими передбачає проведення аналізу його кон'юнктури, що визначає кількісні параметри розвитку й загальну якісну характеристику стану ринку. Комплексному аналізу поточної кон'юнктури і прогнозу ринків аграрної продукції та обґрунтуванню методичних рекомендацій щодо оцінки

цінових продовольчих ланцюгів присвятили свої дослідження науковці ННЦ «Інститут аграрної економіки» [4-6]. Необхідність створення системи оперативного збору, обробки, збереження і розповсюдження інформації про кон'юнктуру ринку на конкретний момент часу обґрунтовано Ібатулліним М.І. [7]. Ряд авторів присвятили свої дослідження питанням, пов'язаним із оцінкою існуючих теоретико-методичних підходів до кон'юнктурного аналізу ринку цукру [8-10]. Для прийняття ефективних управлінських рішень на макро- та мікрорівнях Борщиком В.М. розглядаються методичні підходи щодо дослідження кон'юнктури ринків галузевої продукції та обґрунтовано системи показників їх вивчення [11]. За їх допомогою можна як кількісно охарактеризувати якісні зміни, що відбуваються у процесі відтворення і характеризують сформовану ситуацію на ринку, так і оцінити, які тенденції будуть характерні для кон'юнктури в майбутньому [12].

Провідні вітчизняні вчені присвятили свої дослідження обґрунтуванню теоретико-методологічних та концептуальних засад розвитку виробництва біоетанолу з сільськогосподарської продукції та зокрема, цукрових буряків з визначенням місця цього виду діяльності у формуванні ефективності аграрного сектору [13-15]. Калетнік Г.М., Пришляк Н.В. [16] запропонували шляхи розвитку галузі біопалива без зменшення експортного потенціалу України, що полягають у використанні потенціалу незадіяних сільськогосподарських земель та у збільшенні ефективності виробництва сільськогосподарської продукції, зокрема, підвищення врожайності.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Зважаючи на трансформаційні процеси в бурякоцукровій галузі, не сприятливі умови кон'юнктури як зовнішнього, так й внутрішнього ринків, війна в країні та інші чинники зумовили скорочення обсягів виробництва цукрових буряків і цукру в окремі роки, а також закриття і банкрутство окремих підприємств цукрової галузі. Саме тому для бурякоцукрового виробництва на сьогодні основним завданням є досягнення збалансованості ринку, що дозволить в ситуації, що склалася зберегти високі виробничі показники на основі підтримки економічно обґрунтованого рівня цін на цукрові буряки та цукор. Вирішення цього завдання можливо забезпечити за умови систематичного дослідження кон'юнктури ринку цукру та доведення його результатів як до органів галузевого управління, так й безпосередніх товаровиробників бурякоцукрової галузі.

Метою статті є комплексний аналіз вітчизняного ринку цукру, кон'юнктурних змін і цінової ситуації на даному ринку та обґрунтування напрямів щодо подальшого його розвитку.

Для досягнення поставленої мети передбачено втілити наступні завдання: розкрити особливості функціонування ринку цукру в Україні із урахуванням поточного стану зовнішнього та

внутрішнього економічного середовища; обґрунтувати пріоритети та основні задачі щодо подальшого динамічного розвитку ринку цукру із урахуванням сучасних економічних реалій.

Виклад основного матеріалу дослідження

Оцінити пропозицію на ринку цукросировини та цукру неможливо без об'єктивної економічної оцінки сучасного стану, аналізу різних факторів і умов, що впливають на них. Таку оцінку можна дати, використовуючи систему показників, що дають змогу провести комплексний аналіз і зробити висновки про основні напрями подальшого підвищення ефективності бурякоцукрової галузі.

Природно-кліматичні та ґрунтові умови України сприяють вирощуванню цукрових буряків. За ознакою ґрунтового потенціалу, особливостями кліматичних умов, Інститут цукрових буряків НААН визначив буряковий пояс України. Найсприятливішою зоною вирощування цукрових буряків, в якій можна одержувати врожайність коренеплодів у межах 55-60 т/га, є окремі райони західних областей України – Волинської, Івано-Франківської, Львівської, Рівненської, Тернопільської та Хмельницької. Менш сприятливою є зона, в яку входять Вінницька, Житомирська, Київська, Полтавська, Сумська, Харківська, Черкаська та Чернігівська області, де гарантовано можна одержувати урожайність коренеплодів на рівні 50-55 т/га. Менш сприятлива зона бурякового поясу, але в якій можна одержувати врожайність коренеплодів в межах 45-50 т/га обмежена, Кіровоградською та Чернівецькою областями. Решта областей розглядаються як несприятливі для буряківництва за ґрунтово-кліматичними умовами [17].

Виробництво цукрових буряків в Україні традиційно було зосереджено у сільськогосподарських підприємствах. З початку 90-х років минулого століття спостерігалася тенденція до зростання посівних площ під цукровими буряками в господарствах населення, однак в останнє десятиліття частка дрібних виробників солодких коренеплодів щорічно зменшується, дана форма господарювання не перспективна в розвинутій ринковій структурі аграрного сектору.

Площі посівів цукрових буряків в Україні в 2023 р. збільшилися порівняно з попереднім роком на 26,5% – до 250,1 тис. га. Збільшення площ посівів цукрових буряків в Україні в 2023 р. зумовлене в першу чергу сприятливою ціновою ситуацією на ринку цукру, що склалася унаслідок недовиробництва цукру у попередньому виробничому сезоні. Значною є частка сільськогосподарських підприємств у загальному виробництві цукрових буряків (понад 90 %) яка збільшується у останні роки (табл. 1).

Слід відмітити позитивну тенденцію в останні роки у збільшенні урожайності цукрових буряків в Україні. Так, сільськогосподарським підприємствам у 2022 р. вдалося досягти рекордної урожайності коренеплодів – 55,4 т/га.

Таблиця 1. Динаміка виробництва цукрових буряків в Україні

Рік	Всього			У тому числі:				
				сільськогосподарські підприємства		господарства населення		
	Площа, тис. га	Урожай- ність, т/га	Валовий збір, тис. тонн	Зібрана площа, тис. га	Частка в загальних посівах, %	Урожай- ність, т/га	Зібрана площа, тис. га	Урожай- ність, т/га
2019	221,3	46,1	10204,5	205,4	92,8	47,0	15,9	34,3
2020	220,0	41,6	9150,2	205,1	93,2	42,1	14,9	35,1
2021	212,6	46,3	9834,6	198,8	93,5	47,0	13,8	36,2
2022	183,8	54,1	9941,5	171,7	93,4	55,4	12,1	36,2
2023	250,1	52,5	13129,7	238,1	95,2	53,3	12,0	36,5

Джерело: складено автором за матеріалами [18]

За даними Державної служби статистики України [18] основне виробництво цукрових буряків у 2023 р. зосереджено в п'яти областях: Вінницькій (54,2 тис. га – 21,7% загального розміру площ), Хмельницькій (30,7 тис. га або 12,3%), Полтавській (28,1 тис. га або 11,2%), Тернопільській (22,6 тис. га або 9,0%) та Київській (20,4 тис. га або 8,2%) у яких разом в 2023 р. було посіяно 62,4 % коренеплодів від загальної посівної площі цукрових буряків. Не вирощують цукрові буряки у зв'язку з несприятливими природно-кліматичними умовами для виробництва даної культури: Закарпатська, Запорізька, Луганська, Миколаївська, Одеська, Херсонська області та Автономна Республіка Крим.

За період 2019-2023 рр. в Україні відбулося збільшення площ під цукровими буряками на 13,0%. Так, у 2023 р. солодких коренеплодів було зібрано з площі 250,1 тис. га проти 221,3 тис. га у 2019 р. Традиційно найбільших валових зборів цукрових буряків досягають у Вінницькій, Хмельницькій, Тернопільській та Київській областях. У 2023 р. підприємствами цих областей було вирощено 51,7 % (6787,9 тис. тонн) цукрових буряків від загального валового виробництва в Україні.

Найбільш вдалим роком для вирощування цукрових буряків за зазначений період був 2023 р, коли буряківникам вдалося зібрати 13129,7 тис. т коренеплодів, що на 28,7% більше ніж у 2019 р. (10204,5 тис. т).

Слід зазначити, що за аналізований період 2019-2023 рр. відбулося збільшення зібраних площ під цукровими буряками на 13,0 %, а валовий збір цієї культури збільшився на 28,7 % завдяки зростанню урожайності коренеплодів на 14%. У 2022 р. вдалося зібрати рекордний в історії українського буряківництва врожай – 541,2 ц/га. Лідуючі позиції зі збору цукрових буряків з одиниці площі належать Львівській області, де у 2022 р. зібрали 738,4 ц/га, дещо нижчі врожаї у підприємств Хмельницької області – 608,9 ц/га, Тернопільської та Чернігівської областей – 595,7 ц/га. Найнижчою урожайністю цукрових буряків була у Донецькій області – 288,4 ц/га.

За показником рівня урожайності цукрових буряків Україна не поступається іншим країнам. Так, у США середня врожайність по країні коливається на позначці 450-500 ц/га, у Німеччині 500–600 ц/га, а у Франції та Швейцарії – 650-750 ц/га.

За даними Національної асоціації цукровиків України «Укрцукор» [19] у виробничому сезоні 2023/24 МР в Україні працювало 30 цукрових заводів. Для порівняння, у 2018/19 МР налічувалося 42 працюючих цукрових заводів. Варто зазначити, що кількість заводів буде зменшуватися і надалі. Це певною мірою пояснюється консолідацією ринку, адже в 2023/24 МР 62% цукру було вироблено всього трьома інтегрованими компаніями.

Слід відмітити, що внаслідок воєнних дії на території нашої країни у 2022/23 МР частина підприємств Київської, Харківської, Житомирської та Чернігівської областей не змогли взяти участь у посіві цукрових буряків та виробництві цукру.

Основне виробництво цукрових буряків концентрується в трьох крупних інтегрованих структурах: ТОВ «Радехівський цукор», ТОВ «Астарта-Київ» та ТОВ «Укрпромінвест-Агро» які з кожним роком збільшують площі посівів цукрових буряків та відповідно виробництво цукру в Україні. Слід відмітити, що частка інтегрованих цукрових компаній у загальному виробництві цукру за досліджуваний період зросла від 53,1% у 2018/19 МР до 65,6% у 2022/23 МР (табл. 2).

Найбільшим виробником цукру в Україні у 2023/24 МР стала компанія ТОВ «Радехівський цукор». Обсяг її виробництва становив 430 тис. тонн це на 26% більше показника попереднього року (340 тис. т). Другим за обсягами виробництва є ТОВ «Астарта-Київ», яке у 2023/24 МР виробило 377 тис. тонн продукції, збільшивши випуск на 34%. Третю сходинку посідає ТОВ «Укрпромінвест-Агро» з показником 305 тис. тонн цукру зі зростанням на 22% порівняно з попереднім роком. Слід відмітити, що у 2023/24 МР Україна суттєво збільшила виробництво цукру – у звітному році воно досягло 1,8 млн тонн у порівнянні з 1,3 млн. тонн у 2022/23 маркетинговому році.

Таблиця 2. Виробництво цукру з цукрових буряків в Україні, тис. т

Цукрові компанії	Маркетинговий рік					
	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24
ТОВ «Радехівський цукор»	328	319	237	278	340	430
ТОВ «Астарта-Київ»	346	302	226	266	283	377
ТОВ «Укрпромінвест-Агро»	293	228	171	263	250	305
Виробництво цукровими компаніями	967	849	634	807	873	1112
До загального виробництва в Україні, %	53,1	57,4	54,2	55,7	65,6	61,8
Виробництво заводами не інтегрованими в компанії	853	631	536	643	457	688
Разом по Україні	1820	1480	1170	1450	1330	1800

Джерело: складено автором за матеріалами [19]

Особисте споживання населенням цукру в Україні з розрахунку на 1 особу за рік становить менше раціональної та мінімальної норми споживання (38,0 кг/особу та 32 кг/особу відповідно) (табл. 3). Слід відмітити, що відбу-

ваються зміни в культурі харчування, набуває поширення практика сухого заморожування плодово-овочевих культур замість консервування, що суттєво позначається на споживанні цукру населенням.

Таблиця 3. Споживання цукру в Україні (на душу населення в рік), кг

Рік	Норма споживання		Фактичне споживання	У % до норми	
	мінімальна	раціональна		мінімальної	раціональної
2017	32	38	30,4	95,0	80,0
2018	32	38	29,8	93,1	78,4
2019	32	38	28,8	90,0	75,8
2020	32	38	27,8	86,9	73,2
2021	32	38	28,5	89,1	75,0

Джерело: складено автором за матеріалами [20]

Разом з тим слід зазначити, що споживання цукру все більше витісняють цукрозамінники у виробництві харчових продуктів і напоїв. Популярність замінників цукру з високим цукрозним еквівалентом пояснюється значною економічною вигодою, проте, на відміну від натуральних, які переважно не шкідливі для здоров'я, синтетичні потребують ретельного дозування і не рекомендуються для систематичного вживання.

Найбільше солодких замінників використовують як продукт харчування в країнах Північної Америки: в Канаді при споживанні цукру, включаючи продукти його переробки, в рік 45,3

кг/особу замінників вживають більше 14 кг/особу, а в США взагалі замінників споживають більше, ніж самого цукру: 38,3 проти 32,5 кг/особу в рік.

Обсяги білого цукру, задіяні в імпортичних операціях України, за останні п'ять років були незначними. За досліджуваний період найменшим імпорт був у 2020 р. становив лише 570 тонн, найбільшим у 2021 р. – 163,7 тис. тонн (табл. 4).

Протягом останніх років спостерігається зменшення обсягів імпорту цукру, що зумовлено в першу чергу збільшенням пропозиції цукру на внутрішньому ринку та забезпечення внутрішньої потреби цукром власного виробництва.

Таблиця 4. Імпорт-експорт цукру, 2019-2024 рр.

Рік	Імпорт			Експорт		
	Кількість, тис. тонн	Вартість, тис. дол. США	Ціна, дол. США/т	Кількість, тис. тонн	Вартість, тис. дол. США	Ціна, дол. США/т
2019	1,7	1332,3	776,7	236,8	85159,1	359,6
2020	0,57	431,4	756,8	150,5	59232,6	393,6
2021	163,7	80886	494,1	25,5	13770	539,4
2022	4,45	2883,6	648,2	179,6	138191,2	769,4
2023	0,67	605,1	903,1	511,3	387782,3	758,4

Джерело: складено автором за матеріалами [18]

Основним імпортером цукру в Україну в 2023 р. являється Польща, питома вага імпорту якої у 2023 р. становила понад 76% (511 тонн) загальних обсягів імпорту цукру. Незначні обсяги цукру, в межах 50 тонн в 2023 р. на територію України, ввозили з Угорщини, Італії та Німеччини.

Слід відмітити, що обсяги експорту цукру з України за досліджуваний період 2019-2023 рр. коливаються по роках. Найбільший експорт цукру спостерігався у 2023 р. – 511,3 тис. тонн, найменший у 2021 р. лише 25,5 тис. тонн солодкого продукту.

Внаслідок повномасштабного вторгнення росії на територію нашої держави Європейський Союз в червні 2022 року встановив режим безмитної торгівлі для більшості товарів українського виробництва, зокрема, і цукру. Довоєнна квота на експорт вітчизняного цукру в країни ЄС становила 20 тис. тонн на рік. В останні два роки значно

розширилася географія поставки вітчизняного цукру на експорт більше 20 країн світу.

Починаючи з 2024 р. запроваджена квота на експорт цукру до країн ЄС в розмірі 262 тис. т на рік. За 5 місяців 2024 року українські виробники цукру вичерпали експортну квоту тож до 1 січня 2025 року це вікно для цукровиків закрилось. Нагальним постає питання розширення ринків для експорту вітчизняного цукру. Вихід на світові ринки українського цукру вимагає адаптації до європейського законодавства та світового рівня стандартизації продукції. Для України потенційними покупцями цукру на світовому ринку перш за все є країни Близького Сходу і Північної Африки зважаючи, що африканський континент має дефіцит білого цукру в межах 5 млн. т на рік.

За даними статистичних обстежень Державної служби статистики України, ціни на цукор за 2019-2023 рр. в середньому зросли на 160 % (табл. 5).

Таблиця 5. Помісячна динаміка середніх цін виробників цукру, грн за 1 т

Місяць	Рік						2023 р. до 2019 р., %
	2019	2020	2021	2022	2023	2024 (I півріччя)	
Січень	9188	8752	14850	17677	24662	21942	268,4
Лютий	9135	9019	15428	17753	24378	21715	266,9
Березень	9118	9189	16147	17676	24595	21395	269,7
Квітень	9125	9810	16650	17958	24632	21535	269,9
Травень	9224	9648	16252	18196	24608	22116	266,8
Червень	9707	9718	16534	20089	24704	24243	254,5
Липень	9637	9603	17358	20268	25292	...	262,4
Серпень	9410	9504	17084	22615	26564	...	282,3
Вересень	9341	9647	16732	22697	24917	...	266,7
Жовтень	8946	11244	16786	24383	22630	...	253,1
Листопад	8919	12364	16626	24416	22714	...	254,7
Грудень	8734	13171	16854	24772	21460	...	245,7
Грудень до січня, %	95,1	150,5	113,5	140,1	87,0	...	x

Джерело: складено автором за матеріалами [18]

Різке підвищення цін в окремі роки значною мірою було зумовлено спадом виробництва цукру. Так у сезон 2020 р. цукровими заводами України було вироблено лише 1170 тис. тонн цукру, а у 2022 р. – 1330 тис. тонн цукру. У зв'язку з перенасиченням внутрішнього ринку цукром у 2023 р. (виробництво становило 1,8 млн. т, а внутрішня потреба оцінюється на рівні 1,0 млн. т) середні ціни реалізації на цукор знизилися до рівня 21460 грн/т у грудні 2023 р.

Традиційно цінова ситуація на ринку цукру характеризується зростанням ціни на солодкий продукт з початком року і досягає свого максимуму влітку – в сезон масових заготівель ягід і фруктів населенням, а в період масового цукроваріння

(вересень-листопад) спостерігається стабілізація цін на цукор.

За даними Державної служби статистики найбільше зростання у ціні на цукор у роздрібній мережі спостерігалось за січень-грудень 2020 р. майже удвічі. Загалом протягом року його вартість зросла з 14,02 грн. до 20,90 грн. за кілограм (рис. 1).

Аналіз помісячної динаміки роздрібних цін на цукор свідчить, що найвищими вони були в серпні-вересні 2023 р. — 36,45-36,89 грн за 1 кг. Проте вже у квітні 2024 р. за даними статистичних спостережень ціна на цукор знизилася до 29,92 грн/кг практично до рівня першого півріччя 2022 р. Такі значні цінові коливання зумовлені дефіцитом або профіцитом цукру на внутрішньому ринку в окремі роки.

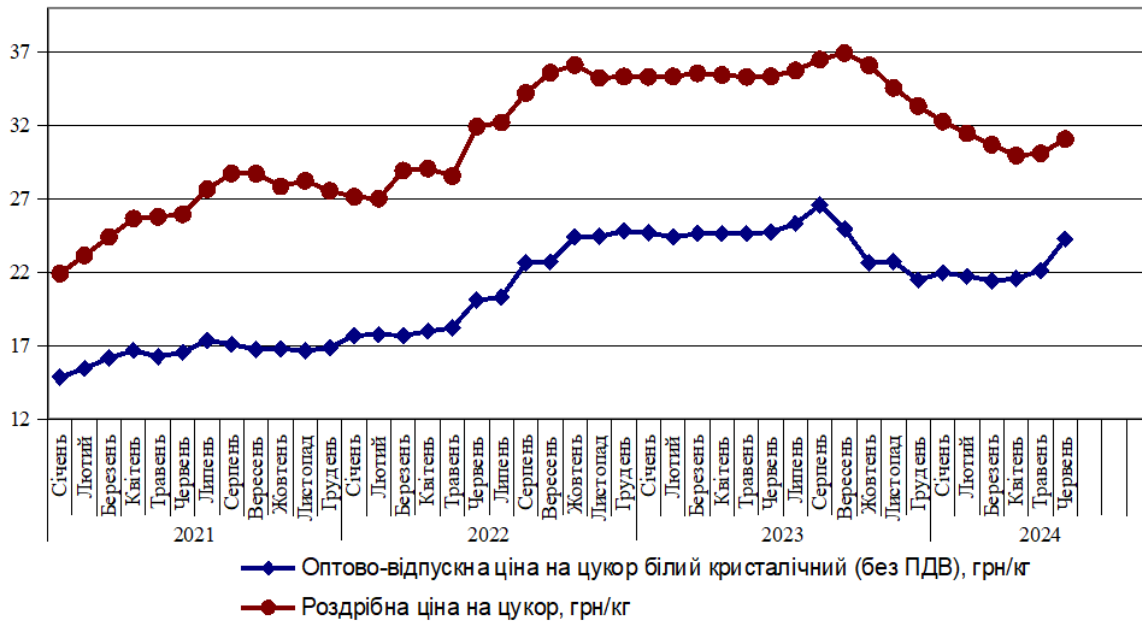

Рисунок 1. Оптові-відпускні та роздрібні ціни на цукор, грн/кг, 2021-2024 рр.

Джерело: складено автором за матеріалами [18]

За попередніми даними прес-служби Мінагрополітики посівні площі під цукровими буряками у 2024 р. становили 250, 1 тис. га. Тож за сприятливих умов виробництво цукру у 2024 р. складе близько 1,8 млн. т цукру, враховуючи внутрішнє споживання в межах 900 тис. т та значних перехідних залишків близько 200 тис. т відповідно матимемо профіцит цукру на внутрішньому ринку.

З метою недопущення обвалу цін на внутрішньому ринку внаслідок перевиробництва цукру та послаблення залежності України від імпорту рідкого палива необхідно здійснювати диверсифікацію бурякоцукрового виробництва.

Налагодження сумісного виробництва біоетанолу та цукру з цукрових буряків дозволить:

- зменшити енергетичну залежність України від імпорту нафти та нафтових палив і зробити певні кроки до гармонізації енергетичного виробництва з охороною довкілля;

- регулювати обсяги виробництва кожного з продуктів залежно від потреби внутрішнього і зовнішнього ринків, величини зібраного врожаю;

- спонукати до розширення вирощування цукрових буряків, незважаючи на падіння цін на цукор внаслідок його перевиробництва;

- використати наявні надлишкові потужності цукрових і спиртових заводів;

- організувати переробку цукрових буряків на виробничих потужностях цукрового заводу, отриманий сік після дифузії або випарної установки направляти на виробництво білого цукру чи біоетанолу;

— зберегти робочі місця та соціальну інфраструктуру сільського господарства на вирощуванні цукрових буряків і в переробній промисловості на цукрових та спиртових заводах тощо.

Висновки

Обґрунтовано, що для стабілізації цінової ситуації на ринку цукру в Україні необхідно підвищувати конкурентоспроможність вітчизняного цукру та активізувати просування його на продовольчі ринки зарубіжних країн. На цукрових заводах України здійснено та продовжує здійснюватися комплекс заходів по запровадженню та функціонуванню Систем управління безпечністю харчових продуктів (НАССР) та якістю (ISO) з урахуванням вимог міжнародного законодавства.

Визначено, що експорт цукру є одним із основних шляхів розвитку галузі. Це варіант розвантаження ринку та збільшення прибутків підприємств, що в умовах війни надважливо для поповнення державного бюджету за рахунок надходжень від валютних операцій.

З метою подальшого розвитку вітчизняного ринку цукру вважаємо за необхідне здійснення виробництва біоетанолу, що дасть можливість створити умови для розвитку виробництва альтернативних видів палива в Україні за державної підтримки, зменшить залежність її від імпорту світлих нафтопродуктів, дозволить відновити роботу багатьох підприємств, пом'якшить соціальну напругу, дасть змогу створити робочі місця та сприятиме покращенню стану навколишнього природного середовища.

Abstract

Constant fluctuations in production observed in the Ukrainian sugar market over the past decades lead to price fluctuations. In deficit years, the high demand for sugar stimulates agricultural enterprises to increase the area under sugar beet. There is overproduction, sugar prices are decreasing, sugar producers are suffering losses, and sugar beet producers are reducing crops under root crops. As a result, there is a shortage, so prices in the domestic market are rising again, and beet enterprises are again increasing the area under this crop.

The priority task of the sugar market development is not only to meet the country's domestic needs for sugar, but also to enter the world markets with this product, adapt to European legislation and the world level of product standardization.

The article is aimed at a comprehensive analysis of the domestic sugar market, conjunctural changes and the price situation in this market and substantiation of directions for its further development.

To achieve this goal, it is envisaged to implement the following tasks: to reveal the features of the functioning of the sugar market in Ukraine, taking into account the current state of the external and internal economic environment; to substantiate the priorities and main tasks for the further dynamic development of the sugar market, taking into account modern economic realities.

It is impossible to assess the supply in the market of raw sugar and sugar without an objective economic assessment of the current state, analysis of various factors and conditions influencing them. Such an assessment can be made using a system of indicators that allow for a comprehensive analysis and conclusions about the main directions for further improving the efficiency of the sugar beet industry.

Sugar beet production in Ukraine has traditionally been concentrated in agricultural enterprises. Since the beginning of the 90s of the last century, there has been a tendency to increase the acreage under sugar beet in households, but in the last decade the share of small producers of sweet root crops has been decreasing annually, this form of management is not promising in the developed market structure of the agricultural sector.

Traditionally, the price situation in the sugar market is characterized by an increase in the price of a sweet product with the beginning of the year and reaches its maximum in the summer - during the season of mass harvesting of berries and fruits by the population, and during the period of mass sugar refining (september - november) there is a stabilization of sugar prices.

It is determined that the export of sugar is one of the main ways of development of the industry. This is an option for unloading the market and increasing the profits of enterprises, which in the conditions of war is extremely important for replenishing the state budget at the expense of proceeds from foreign exchange transactions.

In order to further develop the domestic sugar market, we consider it necessary to produce bioethanol, which will create conditions for the development of the production of alternative fuels in Ukraine with state support, reduce its dependence on imports of light oil products, allow to resume the work of many enterprises, mitigate social tension, create jobs and improve the environment.

Список літератури:

1. Энергоресурси України та в країнах світу / О.М. Шпичак, Ю.М. Гальчинська, Т.В. Куць та інші; за ред. О.М. Шпичака – К.: ННЦ «ІАЕ», 2023. - 192 с.
2. Месель-Веселяк В.Я. Організаційно-економічне удосконалення роботи бурякоцукрового комплексу України / В.Я. Месель-Веселяк, М.М. Ярчук // Економіка АПК. – 2013. – № 2. – С. 3-8.
3. Шиян П.Л. Інноваційні технології спиртової промисловості. Теорія і практика / П.Л. Шиян, В.В. Сосницький, С.Т. Олійнічук. – Видавничий дім «Асканія». – 2009. – с. 184.
4. Шпичак О.М., Боднар О.В., Пархоменко Л.М. та ін. Поточна кон'юнктура і прогноз ринків сільськогосподарської продукції та продовольства в Україні на 2014/15 маркетинговий рік: монографія. 2014. Київ: ННЦ «ІАЕ». Вип. 21, 232 с.
5. Лупенко Ю.О., Шпичак О.М., Пашко С.О., Копитець Н.Г. та ін. Методичні рекомендації щодо оцінки цінових продовольчих ланцюгів: монографія. 2021. Київ: ННЦ «ІАЕ». 65 с.
6. Вплив економічних циклів на розвиток елементів галузевої структури продовольчого ринку / Сало І.А., Копитець Н.Г., Черемісіна С.Г., Волошин В.М. // IOP Conf. Series: Earth and Environmental Science. – 2022. 949. 012036. DOI: 10.1088/1755-1315/949/1/012036.
7. Ібатуллін М.І. Методичні підходи до оцінки кон'юнктури агропродовольчого ринку. Економіка та управління АПК. 2015. № 2. С. 43-48.
8. Пархоменко Л.М. Методичні підходи до аналізу кон'юнктури ринку цукру. Економіка та управління АПК. 2024. № 1. С. 74-84. DOI: 10.33245/2310-9262-2024-189-1-74-84.
9. Коваленко О.В., Яценко Л.О. Концептуальна модель циклічного розвитку ринку цукру в Україні та світі. Продовольчі ресурси. Т. 11. (2023). № 20. DOI: 10.31073/foodresources2023-20-21.
10. Амонс С.Е., Красняк О.П. Ринок цукру: проблеми та перспективи. Ефективна економіка. 2020. № 1. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.1.64.

11. Борщик В.М. Методичні засади аналізу та прогнозування кон'юнктури ринку овочевої продукції. Економіка та управління АПК. 2023. № 1. С. 27-38. DOI: 10.33245/2310-9262-2023-181-1-27-38.
12. Максименко Д.В. Особливості дослідження кон'юнктури товарного ринку. Міжнародний науковий журнал «Освіта і наука». 2021. № 1 (30). С. 151-154.
13. Економічна ефективність виробництва біопалива в контексті продовольчої та енергетичної безпеки України / О.М. Шпичак, С.А. Стасіневич, Т.В. Куць, С.А. Михайлов та ін. Київ: ЗАТ «Нічлава», 2010. 294 с.
14. Калетнік Г.М. Виробництво біоетанолу з цукрових буряків – один із головних чинників стабілізації галузі / Г.М. Калетнік // Економіка АПК. – 2013. – № 3. – С. 65-69.
15. Пришляк Н.В., Балдинюк В.М. Ефективність виробництва сільськогосподарської продукції як сировини для переробки на біопалива. Агросвіт. 2019. № 21. С. 47-58. DOI: 10.32702/2306-6792.2019.21.47
16. Калетнік Г.М., Пришляк Н.В. Розвиток галузі біопалив як детермінанта сталого розвитку України. Економіка АПК. 2021. № 2. С. 71-81. DOI: 10.32317/2221-1055.202102071.
17. Доронін А.В. Ефективність цукробурякового виробництва в Україні та Країнах ЄС // матеріали науково-технічної конференції цукровиків України «Цукровий бізнес в умовах національного та світового ринку» – К.: «Цукор України», 2010. – 226 с.
18. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
19. Офіційний сайт Національної асоціації цукровиків України «Укрцукор». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukrsugar.com>.
20. Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України / за ред. О.М. Прокопенко. – Київ: Держстат, 2022. – 57 с.

References:

1. Shpychak, O.M., Galchynska, Y.M., Kuts, T.V. & others. (2023). Energy Resources of Ukraine and in the Countries of the World. Kyiv: NNTs "IAE" [in Ukrainian].
2. Mesel-Veselyak, V.Y., & Yarchuk, M.M. (2013). Organizational and economic improvement of the work of the beet sugar complex of Ukraine. Economics of the agro-industrial complex, 2, 3-8 [in Ukrainian].
3. Shyyan P.L., Sosnytsky V.V. & Oliynichuk S.T. (2009). Innovative technologies of the alcohol industry. Theory and practice. Askania Publishing House [in Ukrainian].
4. Shpychak, O.M., Bodnar, O.V., Parkhomenko, L.M. & others. (2014). Current conjuncture and forecast of agricultural and food markets in Ukraine for the 2014/15 marketing year. Kyiv: NNTs "IAE" [in Ukrainian].
5. Lupenko, Yu.O., Shpychak, O.M., Pashko, S.O., Kopytets, N.Hr. & others. (2021). Methodical recommendations for assessing food price chains. Kyiv: NNTs "IAE" [in Ukrainian].
6. Salo, I. A., Kopytets, N. Hr., Cheremisina, S. G. & Voloshyn, V. M. (2022). Influence of economic cycles on the development of elements of the industry structure of the food market. IOP Conf. Series: Earth and Environmental Science. 949. 012036. DOI: 10.1088/1755-1315/949/1/012036 [in English].
7. Ibatullin, M.I. (2015). Methodical approaches to assessing the situation in the agro-food market. AIC Economics and Management, 2, 43-48 [in Ukrainian].
8. Parkhomenko L.M. (2024). Methodical approaches to the analysis of sugar market conditions. AIC Economics and Management, 1, 74-84. DOI: 10.33245/2310-9262-2024-189-1-74-84 [in Ukrainian].
9. Kovalenko, O.V. & Yashchenko, L.O. (2023). Conceptual model of cyclic development of the sugar market in Ukraine and the world. Food Resources, 20. DOI: 10.31073/foodresources2023-20-21 [in Ukrainian].
10. Amons, S.E. & Krasniak, O.P. (2020). Sugar market: problems and prospects. Efektyvna ekonomika, 1, DOI: 10.32702/2307-2105-2020.1.64 [in Ukrainian].
11. Borshchuk, V.M. (2023). Methodical principles of analysis and forecasting of vegetable market conditions. AIC Economics and Management, 1, 27-38. DOI: 10.33245/2310-9262-2023-181-1-27-38 [in Ukrainian].
12. Maksymenko, D.V. (2021). Peculiarities of research on the conjuncture of the commodity market. International scientific journal "Education and science", 1, 151-154 [in Ukrainian].
13. Shpychak, O.M., Stasinevych, S.A., Kuts, T.V., Mykhailov, Ye.A. & et al. (2010). Economic efficiency of biofuel production in context of food and energy security of Ukraine. Kyiv: ZAT "Nichlava" [In Ukrainian].
14. Kaletnik, G.M. (2013). Production of bioethanol from sugar beets – one of the main factors of stabilization of the industry. Economics of the agro-industrial complex, 3, 65-69 [in Ukrainian].
15. Prishlyak, N.V. & Baldyniuk, V.M. (2019). Efficiency of agricultural production as a feedstock for biofuels production. Agrosvit, 21, 47-58. DOI: 10.32702/2306-6792.2019.21.47 [in Ukrainian].

16. Kaletnik, G.M. & Pryshliak, N.V. (2021). Development of the biofuel industry as a determinant of sustainable development of Ukraine. *Ekonomika APK*, 2, 71-81 DOI: 10.32317/2221-1055.202102071 [in Ukrainian].
17. Doronin, A.V. (2010). Efficiency of Sugar Beet Production in Ukraine and EU Countries. Proceedings of the Scientific and Technical Conference of Sugar Producers of Ukraine "Sugar Business in the Conditions of the National and World Market. Kyiv: "Sugar of Ukraine" [in Ukrainian].
18. Official website of the State Statistics Service of Ukraine. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
19. Official website of the National Association of Sugar Producers of Ukraine "Ukrtsukor". Retrieved from: <https://ukrsugar.com> [in Ukrainian].
20. Prokopenko, O.M. (Ed.). (2022). Balances and consumption of basic food products by the population of Ukraine. Kyiv: Derzhstat [in Ukrainian].

Посилання на статтю:

Пархоменко Л.М. Поточна кон'юнктура та цінова ситуація на ринку цукру в Україні / Л.М. Пархоменко // *Економіка: реалії часу. Науковий журнал.* – 2024. – № 4 (74). – С. 62-70. – Режим доступу: <https://economics.net.ua/files/archive/2024/No4/62.pdf>. DOI: 10.15276/ETR.04.2024.7. DOI: 10.5281/zenodo.13845313.

Reference a Journal Article:

Parkhomenko L.M. Current Conjuncture and Price Situation in the Sugar Market in Ukraine / L.M. Parkhomenko // *Economics: time realities. Scientific journal.* – 2024. – № 4 (74). – P. 62-70. – Retrieved from: <https://economics.net.ua/files/archive/2024/No4/62.pdf>. DOI: 10.15276/ETR.04.2024.7. DOI: 10.5281/zenodo.13845313.

